

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

ФАКУЛТЕТ ПО СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ

КАТЕДРА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р **ИВАН СТОЯНОВ МЕРДЖАНОВ**,

член на Научното жури, определено със заповед № РД 38-190/22.03.2018 г.
на ректора на СУ „Св. Климент Охридски”

за оценка на дисертационен труд на тема:

**“ РАЗВИВАНЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ УМЕНИЯ ЧРЕЗ
ЕЛЕКТРОНЕН КУРС ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД ЗА
МЕДИЦИНСКИ ЦЕЛИ“**

разработен от **ЕВДОКИЯ СТЕФАНОВА СКОЧЕВА–ШОПОВА**

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

в професионално направление *2.1 Филология*
по научна специалност *Български език*

1. Информация за професионалното и научно развитие на докторанта

Дисертантката Евдокия Скочева-Шопова придобива ОКС „магистър“ по специалност „Българска филология“ във Факултета по Славянски филологии на Софийски университет “Св. Климент Охридски” през 2003 г. и работи 2 години като преподавател по български език в Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване ”Николай Хайтов”, гр. Варна, а от 2005 г. до настоящия момент като преподавател по български език като чужд в Департамента по чужди езици, комуникации и спорт към Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ - Варна. Зачислена е като докторант на самостоятелна подготовка със заповед № РД 20-562/ 05.03.2015 г. на ректора на СУ „Св. Климент Охридски” и е отчислена с право на защита със заповед № РД 20-607/21.03.2018 г.

2. Данни за дисертацията, автореферата и публикациите

Представеният от Евдокия Скочева-Шопова дисертационен труд изследва задълбочено теоретико-приложните, педагогическите, лингвистичните и социолингвистичните предпоставки за планирането, разработването и приложението на електронен курс по български език като чужд за медицински цели. С оглед на развитието на висшето образование и в частност на

медицинското образование както в България, така и в европейски контекст в посока на интензивно навлизане на новите технологии в обучението и фокусирането му върху индивидуалните потребности на обучаваните темата на дисертацията е актуална и комплексна, включваща знания и компетенции не само в областта на лингвистиката, но и в сферата на педагогиката и информационните технологии. Въз основа на това считам, че тя е дисертабилна и представлява съществен принос в теорията и практиката на електронното обучение в България и на съвременното преподаване на български език.

Дисертационният труд показва познанията и опита на авторката както в областта на езикознанието и преподаването на български език като чужд, така и по отношение на теоретичните основи и добрите практики на електронното и дистанционното обучение. Тезата е представена компетентно и убедително в рамките на 177 страници, включително 61 фигури, 7 таблици и 4 приложения и е структурирана в увод, три глави, заключение и библиография на използваната литература.

Анализирани са голям брой актуални информационни източници, европейски и национални нормативни документи, свързани с интеграцията на информационните и комуникационните технологии в образованието. Използваната литература, включваща 132 заглавия, от които 71 български и 61 чуждестранни източници, предимно от англоезични автори, свидетелства за широкия обхват и задълбоченост на направените проучвания и за уменията на докторантката да анализира и сравнява различни позиции и теории и въз основа на анализа да изгради и обоснове своя научна теза. Използваните статистически методи на обработка и получените обективни резултати от проведените анкети с обучаваните, допълнени от SWOT анализ на традиционните и електронните форми на обучение и типологията на задачите, както и правилното приложение на педагогическия експеримент обезпечават обективността и достоверността на направените научни изводи. Комбинирането на теоретичните разсъждения и практическите аспекти при разработването на електронния курс осигуряват успешното практическо приложение на разработената концепция.

Структурата на дисертационния труд отговаря на изискванията за съвременна научна публикация с теоретико-приложен характер, а отделните части - увод, три основни глави и заключение – са балансирани и логически доказват хипотезата на авторката относно очакваните резултати от използването на електронни ресурси в обучението по български език за медицински цели – повишаване мотивацията за учене и усъвършенстване на индивидуалните комуникативни умения и компетенции на учещите. Широката теоретична база в областта на електронното обучение, дидактиката и лингвистиката позволява на докторантката да развие последователно и аргументирано концепцията си за планирането, разработването и приложението на електронен курс по български език за медицински цели.

В съответствие с изискванията за дисертационен труд Евдокия Скочева-Шопова излага ясно и точно в увода (от 1 до 6 стр.) обекта, предмета, методите на изследване, конкретизира целта и задачите на разработката и формулира научната си хипотеза, както и очакваните резултати.

Първа глава (от 6 до 36 стр.) се състои от 5 основни части, в които докторантката прави изчерпателен анализ на тенденциите в областта на е-образованието в България и света и постепенното изместване на традиционните академични форми на обучение от университетски електронни курсове и програми. Детайлният обзор на научната литература се фокусира върху дискуссионните теми в тази област, свързани с дефинирането и разграничаването на различните форми на електронно обучение, като е отделено значително място на характеристиките на смесеното обучение (blended learning), доколкото то се явява пресечна точка на електронното и присъственото обучение и предопределя успешната концепция на електронен курс по чужд език. Тезата на авторката е подкрепена от подробен SWOT – анализ на електронното и традиционното обучение. Специално внимание се отделя на променената роля на преподавателя и възможностите на обучаваните за управление на учебния процес в рамките на електронното обучение.

Ключова роля в дисертационния труд играе втората глава (37 - 69 стр.), в която се анализират теоретичните основи на ученето и усвояването на чуждия език, съобразени с конкретния контекст на обучението по специализиран език за медицински цели и се начертават етапите при проектирането на електронния курс. Авторката успешно обосновава необходимостта от балансиран и прагматичен подход към съчетаването на бихейвиористичните принципи на повторението и положителната подкрепа като основа за формиране на различни модели на езиково поведение и когнитивистичния процес на усвояване на системни езикови правила и тяхното практическо приложение. Теоретичните модели, допълнени закономерно с конструктивистичен подход за формиране на адекватна комуникативна компетентност, се разглеждат сполучливо от дисертантката като етапи в прогресията при усвояването на езиковите знания и умения и като възможност за отчитане на индивидуалните стилове на учене. Теоретичната рамка се допълва от представяне на съвременните теории за усвояване на езика. При планирането на електронния курс Скочева-Шопова използва традиционния модел, включващ анализ на контекста, дизайн, разработване, внедряване и оценка (ADDIE). Представя се осъществения анализ на нуждите въз основа на проведена анкета с чуждестранни студенти от специалност „Медицина“ относно техните предпочитания за видовете упражнения и мотивацията им за онлайн-учене. Анализират се детайлно особеностите и състава на целевата група и се дефинират прецизно общите и

конкретните цели на електронния курс, съответстващи на изискванията за обучението на студентите за ефективна комуникация в клиниките. В тази глава авторката аргументира избора на снемането на анамнеза като комуникативен акт за лингвистичното и тематичното съдържание на електронния учебен курс, доколкото тя е най-често срещаната комуникативна ситуация между лекар и пациент. Заедно с това се анализират и механизмите на образуване на термини, които от своя страна определят и основните лингвистични приоритети и акценти при обучението по специализиран български език в клиника. Остават обаче незасегнати и други съществени комуникативни ситуации, с които неизбежно ще се сблъскат чуждестранните студенти по време на клиничната си практика – физикален преглед, разговор с близките (понякога като елемент на анамнезата), коментар на резултати от диагностични процедури и др., макар че някои от тях присъстват като теми в курса. Елемент от медицинската практика са също попълването на медицинската документация и комуникацията лекар-лекар и лекар-медицинска сестра, които имат своя специфика и би следвало да бъдат застъпени в електронния курс. Считаю че включването им би повишило езиковата и комуникативната компетентност на обучаващите се в професионален контекст.

В третата глава (от 70 до 112 стр.) авторката се фокусира върху прагматичните аспекти на резултатите от изследването и ефекта от приложението на електронния курс „Български език като чужд за медицинска комуникация“, разработен от екип преподаватели в рамките на проект DE/12/LLP-LdV/TOI/147501 в периода 01.10.2012 г. – 30.09.2014 г. Закономерно тази глава е най-голяма като обем, тъй като описва не само структурата на електронния курс, но и подробно анализира и аргументира избора на неговото съдържание, типологията на упражненията и реалните резултати. Съществен принос на авторката е критичния подход към възможностите на електронното обучение по чужд език и предложените решения на констатираните дефицити. Впечатлява разнообразието и количеството на използваните учебни материали, достигащи до обучаваните посредством различни медии. В този аспект следва да се изтъкне включването на повече дидактизирани автентични аудио- и видео-материали, което намалява неизбежните ефекти на изкуствената комуникативна среда в учебния процес. Тематичните единици са подредени в логическа последователност и същевременно обхващат основните клиници – кардиология, офталмология, ортопедия и т.н. – като фокусът е върху тези от областта на вътрешните болести. Детайлно са описани и богато илюстрирани видовете упражнения, които намират най-голяма приложимост за развиване на уменията за четене и слушане (отчасти и писане) и постигане на лексико-граматическа компетентност от страна на обучаваните. Така описаният курс

е пилотиран и внедрен като елемент от задължителната програма на чуждестранните студенти по медицина. Проведеното мащабно анкетно проучване с по-голямата част от студентите свидетелства за тяхната повишена мотивация и удовлетвореност от работата в курса и потвърждава тезата на докторантката за ефективно повишаване на цялостната комуникативна компетентност на обучаваните и качеството на учебния процес.

В заключението на дисертационния труд (112 -113 стр.), авторката обобщава своите проучвания, анализи и изводи от интегрирането на съвременните информационни и комуникационни технологии в обучението по специализиран български език за медицински цели.

По темата на дисертационния труд са представени 8 научни публикации – 2 самостоятелни и 6 в съавторство, което показва сериозната теоретична подготовка и траен интерес на авторката към разработената тема. Публикациите са представени на престижни научни форуми и са отпечатани в пълен размер в авторитетни издания.

Авторефератът представя ясно структурата и съдържанието на дисертационния труд, като по най-сполучлив начин откроява съществените моменти в отделните глави, без да натрапва допълнителна информация. Изложението представя в стегнат вид теоретичната концепция на дисертантката и дава възможност да се създаде реална представа за качествата на дисертационния труд.

Текстът на дисертацията показва висока езикова, правописна и пунктуационна компетентност. Таблиците, графиките и снимките са правилно подбрани и обозначени, имат поясняващи заглавия и допринасят за по-пълното разбиране и по-точното възприемане на описанията и научните аргументи.

3. Научни приноси

Изразеният интердисциплинарен характер на дисертацията представлява предизвикателство, с което докторантката се справила много добре и е успяла систематизирано да изложи не само различните теоретични парадигми, а и да аргументира задълбочено своята научна позиция. На фона на оскъдните изследователски проекти в областта на дидактиката на електронното обучение теоретичното осмисляне и изводите по отношение на обучението по специализиран български език за медицински цели излизат извън тесните рамки на дисциплината и придобиват научна стойност и валидност и за други области на знанието и академичното преподаване като

Приносите могат да се обобщят в три основни направления:

- **Педагогика:** анализирани са съществуващите теоретични аспекти на електронно обучение и е изграден успешен дидактически модел за

планиране, разработване и приложение на електронен курс по чуждоезиково обучение;

- **Лингвистика:** описание на езиковите и стиловите особености на устната медицинска комуникация лекар-пациент с оглед на организацията и подбора на лингвистичното съдържание на онлайн-курса и е създаден корпус от автентични аудио- и видео материали, отчитащи езиковите и социолингвистичните специфики на медицинската комуникация;
- **Дидактика на електронното изпитване:** Предложените над 100 онлайн езикови упражнения с акцент върху продуктивното овладяване на лексико-граматичните и устните комуникативни умения са класифицирани в зависимост от тяхната функция в развиването на отделните речеви умения, отчитайки спецификата на електронните тестове.

4. Заключение

В заключение смятам, че докторантката е изпълнила напълно поставените задачи и цел на дисертационния труд и е постигнала значими научно-приложни приноси. Дисертационният труд "Развиване на комуникативните умения чрез електронен курс по български език като чужд за медицински цели" съответства изцяло на изискванията на нормативните документи и на Правилника на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за условията и реда за придобиване на научни степени и заемането на академични длъжности. Процедурите и сроковете по зачисляване, вътрешна защита и отчисляване са спазени точно и отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Въз основа на изложените аргументи съзнателно и убедено давам своя положителен вот и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на **ЕВДОКИЯ СТЕФАНОВА СКОЧЕВА-ШОПОВА** образователната и научна степен *Доктор по филология* в професионално направление 2.1 *Филология* по научна специалност *Български език*.

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ:

/Доц. д-р Иван Мерджанов /

София, 30.04.2018 г

